

PĚT P V KOMUNITNÍ KNIHOVNĚ

(přátelství, partnerství, příležitosti, pomoc, projekty)

... peníze, péče, počítače... a tak bychom mohli pokračovat ještě dále.

Helena Gajdušková, Masarykova veřejná knihovna Vsetín

V poslední době se čelní představitelé českého knihovnictví hodně zamýšlejí nad tím, jaké jsou, budou, či „mají být“ české knihovny.

Společně s Richterem (Foberová, Libuše. Jakým směrem se podle Vás mají knihovny dát, aby došly k cíli a nezabloudily? – rozhovor s PhDr. Vitem Richterem. *Knihovnický zpravodaj Vysočina*. c2001–2005, roč. 6, č. 2 [cit. 2006-07-25]. Dostupný na [www: http://kzv.kkvysociny.cz/Default.aspx?id=747](http://kzv.kkvysociny.cz/Default.aspx?id=747) lze říci, že „knihovny by se měly soustředit na to, v čem jsou dobré a v čem by si mohly udržet monopol, tj. zprostředkování klasických dokumentů široké veřejnosti za předpokladu rychlé, kvalitní a příjemné služby“. Je třeba se tedy znovu a znovu vracet k základům, k nimž patří: kvalitní a bohatý, dobře a jednoduše uspořádaný knihovní fond, vzdělaný a laskavý knihovník a příjemné a přátelské prostředí.

V dnešní době, kdy se vše velmi rychle mění, a mnozí lidé postrádají „jistoty“, „stabilitu“, se knihovna s kvalitním knihovním fondem a vzdělaným, vstřícným personálem může stát pro mnohé klienty právě „přátelským“ prostředím, institucí, kam se mohou a chtějí vracet – nejen pro knihy (pro zábavu i vzdělání), ale i pro pocit vliďného přijetí a akceptování. Pokud knihovna dokáže vytvořit image přátelství směrem ke svým klientům, ale i k institucím, společnostem i jednotlivcům, s kterými má podobné cíle a s nimiž spolupracuje, pak se může stát uznávanou a akceptovanou stálicí, kterou potřebují nejen její klienti, ale je o její potřebnosti přesvědčen i její donátor.

Domnívám se, že vybudování mnohotvárného pletiva (přediva) vztahů v konkrétním místě, pak knihovně umožňuje tyto přátelské vazby vtělit i do formálně či smluvně ošetřeného partnerství.

O partnerství bylo už mnohé řečeno, chci však zdůraznit, že žádná knihovna nežije jen ve svém vlastním světě a měla by navazovat bohaté vztahy ve svém prostředí. Dříve většina knihoven fungovala tak trochu lineárně, dnes bych ji přirovnala spíše ke kruhu nebo ke spirále. Partnerství byla často uzavírána s konzumenty našich služeb (školská zařízení) a partnerské dohody tak byly jednostranné – knihovny určitou službu poskytovaly a školy ji přijímaly. V poslední době se učíme vyjádřit ve svých partnerských vztazích rovnováhu, „závazky“ obou stran, a to tak, aby partnerství

(často i formálně písemně stvrzené) bylo výhodné pro obě strany. Také naši partneři se mění – dříve (již zmiňované) školy a kulturní instituce, dnes k nim přibývají úřady práce, občanská sdružení, mateřská a rodinná centra, organizace zdravotně handicapovaných, někde i představitelé komerční sféry.

Takto uzavíraná „přátelská partnerství“ často přinášejí rozhled v nových oblastech, v kterých se knihovny dříve nepohybovaly, a tím často i nové příležitosti. Od všeobecného zaměření na „širokou veřejnost“, (kterou jsme dříve členili pouze na děti, mládež a dospělé), se učíme ve spolupráci s našimi partnery, kteří se vesměs specializují na práci s konkrétní cílovou skupinou, nabídnout své klasické knihovnické a informační služby i těm, které bychom sami neoslovili a kteří by k nám sami do knihovny pravděpodobně ani nepřišli. Ale přijdou-li jednou a naleznou v knihovně to, co potřebují a k tomu ještě přátelské a příjemné ovzduší, stávají se našimi věrnými klienty - a o to nám přece jde, ne? Mnohým z těchto klientů může knihovna zejména v určitém životním období významně pomoci, a tím může POMOCI řešit problémy společnosti v místě, kde působí – viz následující příběhy:

Marcela, 20 let, nezaměstnaná absolventka, trávila v knihovně u počítače spoustu času. Pravidelně využívala bezplatný Internet pro nezaměstnané, aby se informovala o pracovních nabídkách. Často využívala Word, Excel, vytvářela různé dokumenty, jen tak, aby se zabavila. Již půl roku si do knihovny chodí „jen“ půjčovat knížky a CDčka. Jedna pracovní nabídka vyšla.

Stejný příklad platí i pro Lenku. Ta v knihovně netrávila tolik času jako Marcela, protože se stará o pětiletého syna a osmiletou dceru. Lenka asi před rokem ukončila rodičovskou dovolenou. Protože její původní místo sekretářky bylo zaměstnavatelem z důvodu reorganizace zrušeno, Lenka se do zaměstnání nemohla vrátit a vyhlídky na to, že ji někdo zaměstná se dvěma dětmi nebyly příliš optimistické. Do knihovny vždycky vběhla na pár minut na Internet, většinou i se synem, aby zjistila nové zprávy v elektronické poště nebo aktualizovat životopis. Prostředí knihovny ji bylo blízké a známé, protože jej už dříve znala z akcí pořádaných ve spolupráci s Rodinným a mateřským centrem ve Vsetíně. Dnes i Lenka patří k těm šťastnějším, které práci našly.

Přestože happy end těchto dvou žen nebyl zapříčiněn pouze knihovnou, je zřejmé, že v nelehké fázi jejich života jim bylo poskytnuto touto organizací jisté zázemí, které ocenily.

Dalším příkladem může být Jana, která ve svých 53 letech přišla o práci v pekárně. Počítač byl pro ni něčím úplně cizím a nedostupným. Začala chodit na Internet se svým synem, jen tak přihlížet, aby zabila čas. Pak čím

dál častěji přicházela sama a objednávala se na Internet pro nezaměstnané. Pracovníci knihovny jí nejednou pomohli při orientaci na internetových stránkách, registraci do databází nezaměstnaných a sestavování a tisku životopisu ve Wordu. Jana uvítala asistenci také při vytváření e-mailové schránky či při odpovídání na pracovní nabídky prostřednictvím elektronické pošty. V rámci akce „Březen – měsíc internetu se zúčastnila vzdělávacího semináře informační gramotnosti pro nezaměstnané“ pořádaného knihovnou. V současnosti se účastní rekvalifikačního kurzu informační gramotnosti pořádaného Úřadem práce ve Vsetíně a těší se na semináře, které od příštího roku poskytne knihovna. Doufejme, že její odvaha učit se novému a vzdělávat se i v tomto věku bude brzy oceněna úspěchem.

Za zmínku stojí také příběh Katky, která jako matka samoživitelka starající se o pětiletého syna stála před dvěma lety před otázkou: „Najdu si práci po mateřské dovolené?“. Znala obavy potenciálních zaměstnavatelů, kteří si při přijímacím pohovoru u adeptek této kategorie představují množství dní strávených s dětmi na „paragrafu“ a nemožnost pracovat přesčas, i když tyto důvody zůstávají nevyřešeny.

Poslední rok, kdy byla Katka doma se synem, zkusila přijímací zkoušky na vysokou školu, protože si uvědomovala důležitost vzdělání pro budoucí získání zaměstnání. I díky úspěšnému přijetí na školu dostala možnost spolupracovat v knihovně na nově se tvořícím projektu. Vše pro ni bylo zcela nové a neznámé. Její počáteční obavy z neúspěchu postupně nahrazovala jistota, že se rozhodla pro tu nejlepší věc. Vzdělávací semináře k pracovní problematice, které absolvovala a zejména práce v týmu ji obrovsky posunuly. Odměna přišla v úspěšném schválení předloženého projektu. Katka je za tuto příležitost velmi vděčná a dnes si nedovede představit jinou profesi, kterou by tak ráda vykonávala.

Často se ovšem stane, že knihovna, která se rozvíjí uvedeným směrem, dojde ke zlomovému bodu, kdy zjistí, že její kapacity – prostorové i lidské – jsou vyčerpány. Pak zbývají dvě cesty: utlumit činnost, jet po „zavedených cestách“ anebo se pokusit tyto kapacity zvýšit.

Všichni víme, jak obtížné je přesvědčit svého zřizovatele (vesměs aktivní muži středního věku, kteří do knihovny nechodí – ale pozor! chodí jejich děti a rodiče!), že knihovna potřebuje více místa, více peněz, více kvalifikovaných lidí... Jednou z cest, jak si pomoci sám, je pokusit se pracovat projektovým způsobem, tj. zmapovat situaci své konkrétní knihovny, popsat její silné a slabé stránky, nalézt slabá místa v místní komunitě a participovat při jejich řešení. Vsetínská knihovna se vydala cestou „komunitní knihovny“ (a je to běžná cesta mnohých knihoven v menších městech – mnozí o své komunitní funkci ani nemluví a přitom ji výborně plní – problém je často v tom, že to nikdo „neví“), tj. propojila klasické knihov-

nické a informační služby s činnostmi podporujícími rozvoj komunity a také popsala, co se pod těmito pojmy skrývá. Svou představu „komunitní knihovny“ jsme pak vtělili (na tomto místě patří velké poděkování Zlatě Houškové, Zuzaně Ježkové, pracovníkům OSF, Marii Haisové a dalším, kteří společně s námi myšlenku komunitní knihovny v našem konkrétním případě rozvíjeli) do projektu strukturálních fondů, který byl přijat v roce 2005 a který nám pomohl v několika oblastech:

- získat prostory a vybavení
- získat nové mladé lidské kapacity
- zdokonalovat se (vzdělávat se) v práci s cílovými skupinami, se kterými jsme dříve nepracovali a respektovat jejich specifika
- představit se svému zřizovateli v jiné pozici než v pozici „konzumenta peněz“, za něhož nás (bohužel) někteří rádi pokládají
- a tím získat partnerské, plnoprávné, sebevědomé postavení v očích zřizovatele, což je v situaci, kdy je třeba projekt předfinancovat a dofinancovat, nanejvýš důležité
- a v neposlední řadě i obrovskou motivaci, aby v nových prostorech byli spokojeni jak naši uživatelé, tak také my, knihovníci a aby naše představy budoucích aktivit našly své reálné uplatnění.

Nyní ovšem už se zase těšíme, že se znovu budeme více soustředit na základní knihovnické činnosti – výběr kvalitního knihovního fondu, práci se čtenářem, vzdělávání nás knihovníků a vymýšlení stále nových zábavných forem práce se čtenáři, a tím pomáhat těm, kteří to potřebují, aby si prostřednictvím snadnějšího a příjemného přístupu ke vzdělání dovedli pomoci sami.

Neboť

„Člověk se něčemu naučí jen tehdy, když se při tom baví...

Aby se vědění dalo strávit, musí se polykat s chutí.“

A. France